

TYRINĖJIMŲ APŽVALGA

MUZIKINIS AUKLĖJIMAS IR ŽMOGAUS HARMONINGUMAS

Žmogaus harmoningumo ugdymas — vienas iš svarbių auklėjimo uždavinių brandaus socializmo sąlygomis. Įgyvendinant šią didžiulę programą, nemažą vaidmenį atlieka muzika. Nors ši tema turi svarbią socialinę bei kultūrinę reikšmę, lig šiol bemaž nenagrinėta. Muzikinio auklėjimo problemas gvildenančioje literatūroje harmoningo žmogaus ugdymo klausimai minimi tik fragmentiškai, epizodiškai arba aiškinami tiesiog deklaratyviai. Mažiausiai išnagrinėti yra šios temos estetiški aspektai. O juk neplėtojant muzikinio bei apskritai meninio auklėjimo filosofinės problematikos, dvasinio žmonių pasaulio ugdymo problema neturi metodologinio pagrindimo. Šią spragą kaip tik užpildo V. Matonio disertacija¹, kurioje nagrinėjami harmoningo žmonių auklėjimo filosofiniai estetiški klausimai, išskylantys muzikinio auklėjimo teorijoje bei praktikoje. Tai svarus indėlis į visuomenės meninio auklėjimo ir harmoningos asmenybės ugdymo metodologinių problemų gvildenimą.

Disertacijoje yra įvadas, du skyriai, išvados. Priede nušviečiami kai kurių disertacijos teiginių praktinio įgyvendinimo klausimai.

Pirmajame disertacijos skyriuje „Iš harmoningo žmogaus muzikinio estetinio auklėjimo idėjų istorijos (socialinis filosofinis aspektas)“ pateikiama ikimarksistinių koncepcijų tipologizacija, atskleidžiami buržuazinių koncepcijų metodologiniai trūkumai, grindžiamas muzikinio auklėjimo marksistinių principų pranašumas. Ikimarksistiniame filosofinės estetiškos minties laikotarpyje disertantas skiria keturias koncepcijų grupes. Pirmoji iš jų muzikinį auklėjimą sieja su asmenybės ir visuomenės harmoningų santykių kūrimu (Konfucijus, Platonas, Aristotelis, al Farabis, kai kurios Švietimo epochos teorijos). Į antrąją grupę įtrauktos koncepcijos, aiškinančios muzikos vaidmenį asmenybės ir gamtos harmoningume (pi-

¹ *Matonis V.* Muzikinio estetinio auklėjimo vaidmuo ugdant žmogaus harmoningumą. Filosofijos kandidato laipsnio disertacija, apginta 1982 m. vasario 18 d. Leningrado A. Zdanovo universiteto filosofijos mokslų laipsnių (marksistinės-lenininės estetikos specialybė) teikimo specializuotos tarybos posėdyje. Mokslinis vadovas — filos. mokslų kand. doc. A. Farbšteinas. Oficialieji oponentai: filos. mokslų dr. prof. A. Ladygina ir ped. mokslų kand. doc. S. Kudriavceva.

tagoriečiai, Renesanso panteistinės pažiūros). Trečiąją grupę sudaro įvairių ikimarksistinio laikotarpio epochų požiūriai į muzikos galimybes stiprinti žmogaus dvasinio ir fizinio prado vienovę (Platonas, Aristotelis, al Farabis, Ibn Sina, D. Brunas, R. Dekartas ir kt.). Pagaliau ketvirtajai grupei tyrinėtojas priskiria tokias koncepcijas, kuriomis bandoma suderinti visus tris minėtus požiūrius: muzikos įtaką asmenybės ir visuomenės, asmenybės ir gamtos ir žmogaus dvasinių bei fizinių savybių tarpusavio santykiams (R. Ouenas, Š. Furjė ir kt.).

Analizuodamas šiuolaikines buržuazines muzikinio auklėjimo koncepcijas, V. Matonis nagrinėja vadinamąją „muzikinio auklėjimo filosofijos“ problematiką, kurią ypač intensyviai kultivuoja JAV mokslininkai (R. Hausas, M. Kaplanas, Č. Leonhardas, F. Makmarėjus, B. Reimeris, R. Verneris ir kt.). Jungtinių Valstijų muzikinio auklėjimo teoretikų koncepcijos analizuojamos dviem aspektais: 1) muzikos suvokimo ypatumų naudojimas auklėjimo tikslams, 2) įvairių muzikos žanrų auklėjamosios galimybės.

Disertacijoje pabrėžiamas materialistinės dialektikos metodologinis pranašumas sprendžiant įvairias muzikinio auklėjimo teorines ir praktines problemas. Šie klausimai išsamiai aptariami antrajame disertacijos skyriuje „Kai kurie metodologiniai harmoningo žmogaus muzikinio estetinio auklėjimo klausimai brandaus socializmo sąlygomis“. Nagrinėdamas muzikos poveikio ypatumus, V. Matonis plačiau apsisoja ties bendrybės, ypatingybės ir atskirybės socialiniais lygmenimis, asmenybės socialinio ir biologinio bei dvasinio ir fizinio pradų santykiais. Rutuliodamas literatūroje mažiau tyrinėtą muzikos gyvenimiškojo turinio problemą, disertantas remiasi tradicine filosofijos istorijoje proto, jausmų ir valios trejybe. Jis kritiškai vertina tuos tyrinėtojus, kurie apsiriboja emocijne muzikos prigimtimi, aplenkdami asmenybės dvasinio pasaulio racionaliąją bei valios sferas. Kita vertus, disertacijoje liko lyg ir nepakankamai įvertintas emocijų vaidmuo kuriant, atliekant muziką ar jos klausantis. Juk gyvenimiškas muzikos turinys visada yra emocinis, o mintys, idėjos muzikoje atsispindi ne tiesiogiai, o kaip tik per emocijas. Tai ir yra viena iš specifinių muzikos, kaip meno rūšies, savybių.

Istoriniai ir metodologiniai tyrimai disertacijoje sėkmingai „apvainkuojami“ originalia išplėstinės muzikinio auklėjimo sistemos schema, apimančia įvairiausias muzikos klausymosi situacijas. Atsižvelgiant į muzikos klausymosi nevienodas sąlygas, išskiriamos vientiso ir komitantinio suvokimo sferos. Abiejose sferose savo ruožtu pagal recipiento aktyvumą išskiriami trys lygmenys: organizuotas, savarankiškas ir stichiškas muzikos klausymasis. Derinant vientiso ir komitantinio suvokimo sferas, sukuriamos prielaidos didinti muzikos auklėjimąjį vaidmenį, kelti klausytojo muzikinę kultūrą.

Nėra abejonės, V. Matonio disertacija paskatins labiau domėtis „muzikos estetikos“ klausimais, kuriems lig šiol mūsų respublikos estetikai skyrė per maža dėmesio.